

חינוך לחיי משפחה

ראשי פרקים

1. מיומנו של מורה חדש
2. מיומנו של מורה חדש - פרק נוסף
3. חינוך לחיי משפחה
4. מהי אישה לאיש
5. קריירה ומשפחה
6. הבעל האידיאלי
7. דיווחים תקשורתיים בתחום המשפחה והשפעתם

*

רקע כללי

"מכללת אורות" שואפת להכשיר את בוגרותיה "לתפקידי חינוך והוראה ברמות השונות של מערכת החינוך בישראל, הבונות את הדור הצעיר ומעצבות את דמותו". זאת על-ידי "עיצוב אישיות מחנכת, בעלת השקפת עולם דתית-לאומית, בעלת הכרה בדבר הייעוד והשליחות של המעשה החינוכי..." (מתוך "לדרכה של המכללה").

אתגרים רבים ניצבים לפני מתנכות דורנו. הציפייה הגוברת להישגיות לימודית, עלולה לצמצם את הזמן המוקדש לעשייה חינוכית. כלי התקשורת ההמוניים וסממני תרבות המערב הרווחים, אינם בהכרח תומכים בתכנים אותם מנסה מערכת החינוך הדתית להקנות לבוגריה. ערכי-יסוד רבים נבחנים מחדש והדרישות החינוכיות ממחנכי הדור, גדלות. יש צורך להכשיר את הסמינריסטיות להתמודד עם מגוון אתגרי החינוך של דורנו. נושאים כמו "חינוך לחיי משפחה", "התמודדות עם השפעות כלי תקשורת המוניים", "תרבות מערב והשפעותיה", יחס לתלמידים מסורתיים", ועוד, צריכים להתברר ולהתגבש כחלק מהשקפת עולמה החינוכי של תלמידת המכללה. ברם, כאן לא נוכל להסתפק ב"ידיעות" בלבד. מכיוון שמדובר בהשקפת-עולם - ערך רב יש להשתתפות בדיונים וסדנאות העשויים לסייע בגיבוש והפנמה של אותם נושאים.

* פעילויות אלה חוברו על-ידי הכותב, כחלק מתרומתו לחוברת רחבה יותר בנושאי חינוך במשנת החמי"ד. החוברת, הנכתבת על-ידי צוות בין-מוסדי (הכולל עוד את ר' אורי דסברג, ד"ר שאול סולברג והמפקחת הגבי' לאה כרמיאל מטעם מכון מופ"ת, כולל הרחבה תוכנית והצעות לפעילויות במגוון נושאים הקשורים למשנת החמי"ד.

כהדגמה לעיקרון הנ"ל, נבחר להציג כאן מערך פעילויות לסדנה עם סמינריסטיות בנושא "חינוך לחיי משפחה". הפעילויות נכתבו עבור המרצה/מנחה מטעם המכללה, ובעזרתם יוכל לפתח דיון עם הסמינריסטיות שבהנחייתו. נסיונו מלמד, שמרצים רבים בקיאים בתכנים אך מתקשים בפיתוח כלים מתודיים, שיסייעו ביצירת דיון משמעותי. לפיכך, יוצגו כאן פעילויות ככלי-עזר לפתיחת דיונים, אך לא נרחיב בתכנים עצמם. הפעילויות עוסקות במגוון נקודות ודגשים העשויים להיכלל בנושא העיקרי: "חינוך לחיי משפחה".

פעילות מספר 1

נושא: מיומנו של מורה חדש

הפעילות הבאה נועדה לחשוף את הסטודנטים באופן ראשוני לנושא, ולזמן דיון על תפקידי המורה בתחום חשוב זה.

תיאור הפעילות

1. ספר לסטודנטים את הסיפור הבא:

"אתה מורה צעיר, ומשתתף בפעם הראשונה באסיפת-הורים. אתה מקבל קהלי ומשוחח עם הורים של תלמידיך בפניה של חדר-המורים. במרחק שני שולחנות ממך יושב חבר, גם הוא מורה צעיר, שמשוחח עם הורים. השנה הוא מתנדב כיתה, והורים רבים ממתנינים לשוחח אתו. במשך מספר דקות אף הורה לא ניגש אליך ואתה שומע את השיחה של חברך עם הורה וילדו. לא שמעת את תחילת השיחה, אך היא נראית סוערת למדי:

האב: יש לי בעיה עם הילד הזה. הוא מסרב ליטול כל חלק בעבודות הבית! לא שטיפת כלים, לא הוצאת זבל. כלום! הוא מרוכז רק בענייניו ופשוט לא מוכן לעזור. רציתי לשאול את דעתך, עכשיו, כשהילד כאן ושומע - האם זה בסדר!!!
הילד (מתפרץ לשיחה...) בחיידך, אז יש לי הרבה עיסוקים. תפסיקו לנפח את העניין.

האב: זה לא קשור לעיסוקים, גם לי יש עיסוקים רבים. אתה משום-מה כועס על כל העולם. כמעט ולא מדבר עם אימא. תמיד יש לך סיבה למה אתה לא יכול לעשות משהו...

הילד: גם פה אתה מטפס לי על הנשמה? מותר לי לחיות את החיים שלי...".

האב והילד יוצאים מהחדר, תוך כדי ויכוח קולני. חברך נותר לבד לרגע:

חברך: איזה ילד חצוף! ראית איך דיבר אל אביו! מזל שהוא לא הילד שלי!
אתה: כן, אבל מעניין מי המורה שחינך אותו כך...!

הערה מתודית

1. כדאי לשקול את הצגת הדו-שיח על-ידי שניים מהסטודנטים שיקבלו את התסריט מראש.
2. ה"שפה" אינה אקדמית, ונועדה לשקף דו-שיח אמיתי.
2. ערוך עם הסטודנטים דיון סביב הנקודות הבאות:
 - 2.1 האם הילד באמת חצוף? (מה בדיוק הבעיה - האם אסור לו "לחיות את חייו"?)
 - 2.2 דו-שיח נרמז, שלמורה יש אחריות לחנך את תלמידו כיצד להתנהג בבית. האם מסכימים לטענה? (אולי די לנו באחריות לחנך אותו כיצד להתנהג בביה"ס?)

3. סיכום למנוחה

- 3.1 לדעתנו, אי-אפשר להפריד. תפקיד המוחך - לנסות לחנך בכל התחומים. יתכן, שהמוחך לא ישוחח עם תלמידו על ויכוח מסוים שהיה לו עם אביו. אך אחריות כללית לחנך אותו ל"כיבוד הורים" זה בהחלט חלק מתפקידו.
- 3.2 פעמים רבות מתמקדים מחנכים בחינוך לתחומים שבין אדם לחברו, יחס לשונה, גיבוש כיתה ועוד. נדמה, שמצב זה נובע מהיות תחומים אלו בולטים לעיניהם בחיי הכיתה. בדיון לעיל חשפנו תחום נוסף שיש צורך לחנך עליו - "כיבוד הורים". האם ישנם תחומים נוספים הקשורים לחיי משפחה (ולא כיתה) הדורשים התמודדות חינוכית? נסו לערוך יחדיו רשימה של תחומים אלו.

4. הערה

התלמיד לעיל לא "הצטיין" ביחסו עם הוריו. ברם, מהשיחה הקצרה ששמענו, נדמה, שקשייו נובעים ממסכת רחבה יותר של בעיות, אתן מתמודד הנער ב"גילאי ההתבגרות". מה השורש הכללי לבעיות אלו? מהם המאפיינים של גילאי ההתבגרות ומהי דרך התגובה הראויה? המלצתנו, לקיים דיון ראשוני עם הסטודנטים ובהמשך - להזמין איש מקצוע (פסיכולוג חינוכי וכדומה) כמרצה-אורח בנושא חשוב זה.

פעילות מספר 2

נושא: מיומנו של מורה חדש - פרק נוסף

1. הזכר למשתתפים, שבמפגש הקודם שמעו על דו-שיח בין מורים חדשים בעיצומו של ערב-הורים בבית-הספר. ספר, שבכוונתנו לעקוב אחר הנעשה באותו ערב-הורים.

תיאור הפעילות

1. ספר למשתתפים את הסיפור הבא:

"כזכור, אתה מורה צעיר, ו"מקבל קהל" במסגרת ערב-הורים ראשון. סיימת לשוחח עם אימא של תלמיד (מכיתתך, כיתה ח' בבית"ס ממ"ד). גם בנה, תלמידך, נוכח בשיחה. כשסיימתם לדבר, ביקשה האם לשוחח אתך ביחידות, בזמן שבנה ממתין בחוץ. מסוקרן, חיכית לשמוע את דבריה:

האם: אתה חייב לעזור לי, אני אובדת-עצות! ידוע לי, שבני מעריך אותך מאוד, ולבטח ישמע לדבריך.

אתה: במה מדובר? אשמח לעזור אם רק אוכל.

האם: אני נורא מתביישת... לא נעים לספר. הבן שלי בא הביתה לפני שבוע ובתיק ביי"ס גיליתי חוברת פורנוגרפית. אתה יודע, מהסוג עם התמונות האלה.

אתה: את לא צריכה להרגיש מבוכה. זאת בעיה ידועה ואת בוודאי לא אשמה, מה עשית?

האם: צעקתי עליו נורא. כל-כך כעסתי והתביישתי. תאר לך, שבן שלי יכניס הביתה דבר כזה? אמרתי לו שאני מתביישת שבן שלי יעשה דבר כזה. לקחתי את החוברת והיא וקרעתי אותה לגזרים לנגד עיניו.

אתה: אני יכול להבין איך זה הרגיז אותך. אך אני מבין מדבריך, שהעניין נגמר. הרי החוברת הושמדה...

האם: זה העניין! אתמול חיטטתי במגירות שלו ומצאתי חוברת אחרת. הוא פשוט מחביא אותן עכשיו. בימים האחרונים הוא מדי פעם נועל את עצמו בחדר ואני בטוחה שזה בשביל להסתכל בחוברת. אני ממש לא יודעת מה לעשות.

אתה: אני מבין. יש לך בהחלט בעיה בבית...

האם: מה זאת אומרת "בבית"? הוא ננעל בחדר כל פעם עם עוד שישה חברים מהכיתה שלו. מהכיתה שאתה מחנך... אנא, אני מתחננת, דבר אתם על זה...

2. עד כאן דו-השיח. לדעתנו, הוא מזמן דיון חשוב במספר נקודות אפשריות. למרות שעיקר דיוננו יסוב על בקשת האם (כלומר, טיפול בנושא "החינוך המיני"), אפשר שמן הראוי להבליט גם נושאים חינוכיים נוספים.
- ערוך עם הסטודנטים דיון סביב הנקודות הבאות:**
- 3.1 חוו דעתכם על התנהגות הילד. מה מביא אותו להתנהגות כזו? האם הוא "התדרדר"?
- 3.2 חוו דעתכם על התנהגות האם (צעקתי, קרעתי וכו').
- האם אתם מבינים את ההתנהגות וגורמיה? נמקו את עמדתכם.
 - האם אתם מסכימים לדרכי טיפולה בנושא? הניתן לכנות את טיפולה כ"חינוכי"? מדוע?
 - כיצד הייתם ממליצים לה לטפל בנושא בבית?
- 3.3 חוו דעתכם על התנהגות המורה (קרא מחדש את תגובותיו השונות לדברי האם).
- האם הוא מגלה רגישות לתחושות האם? (לדעתנו, בהחלט כן. שאלה זו נועדה לסייע לסטודנטים לחדד את רגישותם החינוכית. אין מורה "טוב" או "רע". למשל, המורה שלנו מגלה הבנה ואמפטיה כלפי ההורה, ברם נדמה, שראוי היה שינקוט דרך חינוכית אחרת).
 - המורה ניסה לרמוז שזו בעיה של "הבית". האם ענתה, שמדובר בקבוצה של תלמידים מהכיתה. האם יש הבדל עקרוני בין אחריות המורה לששת התלמידים לבין אחריותו לתלמיד בודד?
 - אם המעשה היה נעשה ע"י תלמיד אחר, האם יכול היה המורה לטעון שזו בעיה של "הבית", או שמא רצוי שגם אז הוא יטפל בנושא זה? (לפחות ברמה העקרונית?).
4. **למנחה:** דו-השיח בין המורה להורה עשוי לעורר ביקורת על דרכי תגובתו של המורה. הטל על המשתתפים לחבר דו-שיח נוסף, בו יטפל המורה בנושא בצורה אחרת.
5. להמשך דיון: להערכתכם, האם מורים נוטים ליזום שיחה והתמודדות בנושאים אלו?
- האם תנסו בעצמכם (בעתיד, כמורים) לטפל בנושאים כאלה?
 - במי תוכלו להיוועץ בעת הכנת הנושא?

- האם, לדעתכם, עדיף לבקש מאותם "בעלי מקצוע" (כגון: פסיכולוג, יועץ וכו') לשוחח עם הכיתה במקומכם? או שמא עדיף להתייעץ אתם ולטפל בנושא באמצעות המחנך של הכיתה? נמקו את עמדתכם.

פעילות מספר 3

נושא: חינוך לחיי משפחה

בפעילויות הקודמות עמדו הסטודנטים על החשיבות שבעיסוק בתחומים אלו, על הצורך לבחון מי צריך לטפל בהם, וכן על עצם הצורך לבחון כיצד לטפל בהם. בפעילות הבאה נרצה לעסוק לראשונה בתוכן הנושא.

תיאור הפעילות

1. ספר לסטודנטים, שבעקבות "פניית האם" (בשיעור הקודם, בדבר "החוברות" שבנה מעיין בהן), החלטתם לקיים "שעת-מחנך" בנושא. בקש את עזרתם בתכנון ראשי-הפרקים התכניים (ללא קשר לאמצעים המתודיים) לשיעור בנושא.

1.1 כרקע לדיון, הכן ותלה שני שלטים על-גבי הלוח.

שלט 1: חינוך מיני	שלט 2: חינוך לחיי משפחה
-------------------	-------------------------

1.2 בקש מהסטודנטים לבחור מבין שני השלטים שהוצגו, כותרת עבור השיעור המתוכנן.

1.3 מה ההבדל בין השלטים? האם אחד מנוסח בצורה עדינה, אך בעצם אומר אותו הדבר, או האם יש הבדל עקרוני ביניהם?

1.4 בקש מכל משתתף לרשום ראשי-פרקים ל"שיעור חינוך", שיפרט וירחיב את הכותרת שבחר.

1.5 בחר מספר משתתפים, שיציגו את ראשי-הפרקים שהכינו. פתח דיון סביב הנושאים.

1.6 זגשים לדיון: כרקע, רצוי לציין בפני הסטודנטים שבמערכות חינוך רבות בעולם עוסקים ב"חינוך-מיני", אך מערכת החינוך הממלכתית-הדתית בארץ תומכת ומעודדת תכניות הנקראות "חינוך לחיי משפחה". יש להבליט את ההבדל העקרוני בין שתי ההגדרות. באמצעות הדיון, מומלץ לעמוד על ההבדל בין:

א. קשר פנימי, המבוסס על הכרת האישיות והמחברת בין בני-אדם אוהבים, לעומת קשר חיצוני בין מינים, הנובע רק ממראה.

ב. קשר פיסי, המהווה ביטוי לעולם פנימי-ערכי, לעומת קשר פיסי שאינו מבטא דבר, למעט סיפוק יצרים פיסיים.

סיכום למנחה

הנושא שהוזכר כאן (בראש פרק בלבד) אינו הנושא הראשון שיש לטפל בו עם תלמידים (בביה"ס), בבואנו להעביר מערך שיעורים מסודר בנושאים אלו. יש נושאים חשובים רבים, שמן הראוי להקדימם (כמו הבדלים בין המינים, סיפוק יצרים מיידים לעומת חיי איפוק ומשמעות). הנושא הנדון נבחר כדוגמה לתכנים המוזכרים, ולכיוון אפשרי של הסברה וחינוך של תלמידים.

פעילות מספר 4

נושא: "מ-ה' אישה לאיש"

תיאור הפעילות

1. ספר: דפנה, מורה צעירה, החליטה לשדך (לנישואין) בין שני מכרים, שלדעתה "מתאימים". שניהם לומדים "הוראה", ונראה לה, שאף דומים בתכונותיהם. ליתר ביטחון, היא החליטה לראיין כל אחד בנפרד, כדי לבחון את התאמתם. ראשית, פנתה לחברתה ריקי, ושאלה לציפיותיה מבן-הזוג. ריקי: אני רוצה בן-זוג שיחיה בעל טוב, שידאג לי ולמשפחה, שיפרנס אותנו בכבוד, אך גם יהיה מוכן לעזור בבית. אחד עם לב טוב, שיחשוב לא רק על עצמו, אלא גם עליי...

משה: אני מחפש בחורה טובה ולא מפונקת. שלא תתבייש לעסוק בכל עבודות הבית, ולדאוג לצרכי השונים. אם בע"ה יהיו ילדים, שתהיה מוכנה להשקיע בהם, כי חינוכם זה דבר חשוב...

2. קטענו בתחילתם את דברי כל-אחד מהדוברים. אין אנו ממליצים לדון על עצם שיטת השידוכים, וגם לא על הצורך שבני-זוג יהיו "דומים" זה לזה.

אנו ממליצים, למקד את הדיון בנקודות הבאות:

- האם, לאור המשפט הקצר ששמענו מכל צד, ניתן לומר שהם "יסתדרו" ביחד?

- האם מערכת יחסים צריכה או יכולה להיבנות בעיקר על הרצון לקבל, או האם יש לבססה על הרצון לתת? אילו בעיות נובעות מטשטוש בתחומים אלו?

- האם צריך שכל צד ירצה "לתת", כאמצעי טכני למנוע ויכוחים (דבר שיועיל גם לטובת הצד המוותר)? מדוע בן-אדם מתחתן - אם לא בשביל להיטיב לעצמו?
3. המדרש כותב:

"איש ואשה, שכינה ביניהם (האות י' ב"איש" ו- ה' ב"אשה"). זכו - שכינה ביניהם ומתברכים. לא זכו - שכינה מסתלקת מביניהם..." (לקט טוב, בראשית).
בהיעדר האותיות (י) (ה) - נותר "אש" המדרש מדבר על זוג נשוי, ששכינה ביניהם. האם כוונתו רק ל"שכינה" שעזרת שלא יריבו, ולכל אחד יהיה טוב - ללא קשר למעשיהם האחרים כיחידים וכמשפחה? כשמאחלים לזוג, שיזכו לבנות "בית נאמן בישראל" - למה הכוונה? נאמן למי? רק ביניהם? או כלפי ה' היש קשר בין התחומים?...

היהודי הדתי רואה את משפחתו כמימוש חלק מתפקידו על-אדמות. תפקיד ושליחות שה' יעד לו. בני-הזוג אמורים לתת לא רק זה לזה, אלא לבנות בית, שנותן ותורם לציפיותיו של הבורא מעם-ישראל כולו.

4. **למנחה**: מכיוון שדפים אלה מוקדשים להצגת פעילויות-עזר, שנועדו לאפשר דיון פתוח בנושא, לא נוכל כאן להמשיך ולהרחיב בתכני הדיון על רבדיהם השונים. תקוותנו, שהשאלות שהוצגו, יעודדו את המנחה והלומדים כאחד - להמשיך ללמוד ולהעמיק, בעזרת מרצים, ספרים ועוד.

פעילות מספר 5

נושא: קריירה ומשפחה

תיאור הפעילות

1. ספר: דפנה (ראה פעילות לעיל) החליטה להפגיש בין משה לריקי. בתחילה היה מעט מתח בשיחה בין השניים, אך עד-מהרה המתח פג. בהמשך, נהפך הדיון לרציני ועסק באופי המשפחה שכל אחד מהם רוצה להקים.

משה: "בעיניי, הבית הוא מעל הכול. תפקיד האישה להיות בבית ולגדל את הילדים. זו "הקריירה" הכי חשובה עבורה".

ריקי נבהלה. היא סיימה לפני חודשיים ללמוד תכנות-מחשבים, ואוהבת מאוד את מקצועה. ריקי התכוונה לעבוד שעות רבות בתחומה, ולהתקדם מבחינה מקצועית.

2. **נקודות לדיון**

א. האם המידע (הקטוע) שקיבלנו כעת, מלמד שהזוג "לא מתאים"? מדוע?

ב. האם יש סתירה בין קריירה למשפחה? נמקו.
 ג. האם יש מקום לקבוע סדרי עדיפויות באשר לתחומים הנ"ל?
 למנחה: כבפעילויות האחרות, לא התייחסנו כאן לעצם התוכן. הצענו שלד
 מתודי, שיסייע ביצירת גירוי ראשוני לדיון, אשר את תוכנו תקבע ותכין מראש.

פעילות מספר 6

נושא: "הבעל האידיאלי"

תיאור הפעילות

1. ספר: משה (ראה פעילות לעיל) המשיך לשאול ולשמוע מריקי על תחומי
 עיסוקיה והתעניינותה. בהמשך, הגיע התור של ריקי לראיין את משה. לפתע,
 היא נזכרה שעדיין לא ביררה את מקצועו.
 ריקי שאלה את משה על עיסוקו. משה צחק: "מה, שכחת לברר? עליי הכול
 מראש!". הוא סיפר לה בהתלהבות שהוא נגר, שהוא עובד במפעל שבונה
 ארונות. לדבריו, הוא נהנה ממקצועו ומרגיש בו סיפוק.
 ריקי הייתה מופתעת מאוד. כשחלמה תמיד על ה"בעל האידיאלי", היא לא
 דמיינה לעצמה נגר!...

2. נקודות לדיון

א. האם בוחנת ריקי בצורה עניינית את בן-זוגה לעתיד? נמקו את עמדתכם.
 ב. האם גישה וציפיותיה (מבן-זוג "אידיאלי") אופיינית לתלמידים בגילאי
 ביה"ס, אותם אנו אמורים לחנך?
 ג. האם תפקידנו, במסגרת "חינוך לחיי משפחה", לדון עם תלמידינו על "בן-הזוג
 האידיאלי"? נמקו את עמדתכם.
 ד. נסו לגבש ראשי-פרקים לשיחה עם תלמידים בנושא (חלק את הסטודנטים
 לזוגות ובקש שיכינו יחד את השלד וראשי-הפרקים).

פעילות מספר 7

נושא: דיווחים תקשורתיים בתחום המשפחה והשפעתם

עד כה עסקו הפעילויות בהתבוננות בתופעות ו"בעיות" ובדרכי התמודדות איתן.
 בפעילות הבאה נרצה לבחון עם הלומדים השפעתו של גורם המסייע ליצירת
 הבעיות.

תיאור הפעילות

1. צלם וחלק לסטודנטים את הפסקה הבאה, הלקוחה מתוך מאמר כללי בנושא תקשורת:

"...הדברים הנאמרים מכוונים לא רק לגבי התמונות והפרסומות, שם הבעיות גלויות (תרתי משמע). גם הכתבות מלאות בתכנים המנוגדים להשקפת עולמנו. נבחן לדוגמה את מוסף "סוף-שבוע" של אחד העיתונים. כתבה ראשונה - על חבר-כנסת, המתוודה על חוסר נאמנות לאשתו. (אני מרגיש לא נוח אפילו לכתוב משפט כזה, אך המציאות היא, שרבים רבים לא מרגישים לא נוח לקרוא את הכתבות. נדמה, שהגיעה העת לדון על כך!). הכתבה נכתבה תוך אהדה לחבר-הכנסת ו"קשייו", והערכה על גילוי הלב שלו. הסימפטיה המופגנת כלפיו בולטת ומשפיעה על הקורא על תפיסת מושגים כגון "אהבה", "נאמנות", "משפחה", ו...הלכה!

כאן מדובר בחבר-כנסת, אשר מעצם תפקידו היה אמור להוות דוגמה אישית, של מי שראוי לשמש נבחר ציבור. אך הבעיה קיימת בכל כתבה נוספת שמתפרסמת, בכל סרט או סיפור עלילה, בהם איסורי דאורייתא נרמסים וערכי יסוד של העם היהודי נמחקים.

נעבור לכתבה הבאה באותו מוסף. כאן יש תיאור רגיש ואנושי של קשייה של אם ב"משפחה חד-הורית". האם החליטה מלכתחילה שהיא רוצה ילדים, אך אינה מעוניינת להינשא. **הכתבה מקימה קול צעקה נגד... הרשויות, שעדיין לא קבעו נוהלי טיפול במקרים אלו.**

ושוב, כל תפיסותינו על אהבה, משפחה והלכה, מושפעות ע"י הכתיבה הכשרונית של העיתונאית. אמנם, אנשים בצרה זקוקים לעזרה. ייתכן מאוד, שרשויות הרווחה צריכות באמת לסייע לאותה בחורה. אך בבעיות יש לטפל בצנעה, והאהדה הגלויה של העיתונאית כלפי ההחלטה ה"אמיצה" של האם לבחור בדרך זו, מהווה בעינינו עיוות מוסרי.

כך, כתבה אחרי כתבה, נמכרת גם "אידיאולוגיה". מתוכנית בידור בטלוויזיה הישראלית, שגיבורה (הנחמד...) הוא בעל סטיות שונות, ועד למאבק במחלת האיידס (המופצת עקב הפקרות ועריות), המציע פתרונות "טכניים" לשבר הנוראי. ה"תזמורת" ממשיכה וממשיכה, ורבים שומעים, קוראים ומושפעים..."

למעין! חשוב וענה בכתב!

א. מה הן מסקנותיך בדבר ההשפעות הסמויות על הקורא של דיווחים תקשורתיים רבים, בהם מוצגות תופעות הנוגדות את השקפתנו, כלגיטימיות ואפילו רצויות?

ב. נסה לנסח ראשי-פרקים להתמודדות חינוכית (עם תלמידים), בתחום הנ"ל.

2. לפניך חלק נוסף מאותו מאמר. אנא עיין בו היטב:

"והפתרון? ראשית - החלטה אישית. עצם העובדה, שקראתי או התבוננתי במשהו אתמול, אינה סיבה להמשיך אוטומטית גם היום. בתחומים רבים, ביכולתנו להחליט לא לקנות, לא לקרוא, לא להדליק ולא לצפות. אך בתחומים רבים אחרים, אנו פשוט מופצצים. משלטי רחובות ועד גיינגלים המושמעים ברדיו של האוטובוס. מעיתון שמישהו אחר בבית קנה ועד תכנית טלוויזיה בה צופה האח. כאן נדרשת תכונה אחת. כח רצון. היא פשוטה כל-כך להשגה (חינם, אין כסף) וקשה כל-כך להפעלה. פעמים רבות כל-כך בעבר, ידע עמנו נצחונות בשדה-הקרב הצבאי, אך קשיים גדולים בשדה-הקרב התרבותי. קל יותר לחייל לאמץ את גופו (ורוחו) במסע של 80 ק"מ ולהתקבל לסיירת, מאשר לאמץ את רוחו ולהימנע מניבולי פה. אך הקרב בעיצומו וכל אחד נדרש להתמודד עם עצמו. 'איזהו גיבור - הכובש את יצרו'. הדברים ארוכים אך בסך-כל ידועים. האתגר הוא, לממש אותם, בחיי יום-יום.

לסיום, לא נוכל לחזק את עצמנו וזהותנו רק בהתקפת הצד השני. אי-אפשר לבנות את חינוכנו רק בחיזוק מה לא עושים. לא קוראים ספרות מסוימת, לא צופים בדברים מסוימים, לא, לא, לא. את תוכן החיים יש למלא בדברים חיוביים בעד ועל-פי השקפתנו ותרבותנו. המדריך בפעולה לא יכול להסתפק בכינוי כלי-התקשורת כ'תשקורת' ובירידות על הטלוויזיה ב'כלבים'. זה שיש אחרים שמבלים בפאבים, ביעמק אלכוהולי וכ' - עדיין לא מסייע לי להזדהות ולחיות עפ"י דרכי-דרכנו. אנו לא חיים בבית-קברות, אשר ייחודו במה שאנו לא כמו כל אלו ש'חיים' בחוץ. צריך למעט בהתקפות החוצה ולמקד את המבט פנימה. לחשוף את עצמנו לספרים ולתכנים, להרצאות ולחוויות המחזקות את הכרתנו בדרכנו".

(מחנך דתי, "זרעים" תשנ"ד)

חשוב!

- א. לאיזה גילאי תלמידים ניתן לייעד פתרון בדומה לזה המוזכר לעיל?
- ב. האם, לדעתכם, הפתרון מעשי? פרטו! (לדעתנו, יהיה מגוון רחב של תשובות. יש לזכור, שלכל גיל יש גישה מיוחדת הנובעת מהעקרונות הכלליים שפורטו).
3. בהמשך לפעילות, מוצע לבקש מהסטודנטים להביא קטעי עיתון לפי בחירתם, אשר מייצגים בצורה סמויה עקרונות תרבותיים חיוביים או שליליים. עליהם להביא אותם כחיזוק (או דחייה) לטענות הכותב.
4. לדיון מסכם:

- א. מה הם השיקולים החינוכיים בעד ונגד הבאת קטעי עיתון בנושאים בעייתיים בתחום תפיסת המשפחה לכיתת תלמידים בגיל תיכון? לכיתת המכללה?
- ב. כיצד מן הראוי לטפל עם תלמידים בנושא הנדון? (האם "שיחה" המתארת "עד כמה זה שלילי", תגרום לשינוי מעשי בהתנהגות התלמידים?).

לסיכום הפעילות

אנו מקווים, שהסטודנטים שישתתפו בחלק מהפעילויות המוצעו לעיל, ישתכנעו שיש צורך בכך, שמורים יטפלו בנושאים חשובים אלו. ברם, לא באנו בזה לפטור את ההורים מעיסוק חינוכי בנושא, עיסוק, שיתכן והם מתעלמים מחשיבותו.

בדיון המסכם אנו ממליצים, לבחון עם הסטודנטים דרכים ואמצעים לשיתוף-פעולה עם ההורים בחינוך בתחומים אלה.

לסיכום המאמר

כפי שהוצהר לעיל, המאמר לא התיימר לעסוק בתיאוריות מופשטות או ניתוחים מעמיקים. נושאים אלו מטופלים על-פי-רוב במסגרת "הרצאות". ברם, יש חשיבות בפיתוח כלים מתודיים פשוטים, שיסייעו למרצה/מנחה לפתח דיון ערכי. דיון, בו יוכלו פרחי-ההוראה לגבש אישית את השקפתם. תקוותנו, שהפעילויות הנ"ל מהוות תרומה צנועה לכיוון זה, ואף יגרו אחרים לעסוק בזה בעצמם.